

Gintautė ŽIBĖNIENĖ, Vilija TARGAMADŽĖ

Vilniaus pedagoginis universitetas • Vilnius Pedagogical University

AUKŠTOJO MOKSLO STUDIJŲ SISTEMOS HARMONIZAVIMAS LIETUVOJE – STUDIJŲ KOKYBĖS TOBULINIMO PRIELAIDA

HARMONIZATION OF HIGHER EDUCATION SYSTEM IN LITHUANIA – PREREQUISITE FOR QUALITY IMPROVEMENT OF STUDIES

SANTRAUKA

Straipsnyje nagrinėjamas aukštojo mokslo harmonizavimas, kaip studijų kokybės tobulinimo Lietuvoje prielaida. Apžvelgiama aukštojo mokslo raida bei universitetinių ir neuniversitetinių studijų programų požymiai. Daroma prielaida, kad universitetinės ir aukštosios neuniversitetinės studijos per menkai harmonizuotos – nėra tinkamos dermės studijų įgyvendinimo strategijoje. Vertinimo kriterijų unifikavimas rodo aukštųjų neuniversitetinių ir universitetinių studijų harmonizavimo stoką ir aukštojo mokslo binarinės sistemos sandų misijos įgyvendinimo problemą.

PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ APIBRĖŽIMAI

- *Aukštojo mokslo sistemos harmonizavimas* – aukštųjų neuniversitetinių ir universitetinių studijų visumos dalių darna, kai aiškiai apibrėžtas jų studijų turinys ir forma.
- *Binarinė aukštojo mokslo sistema* – universitetinių ir aukštųjų neuniversitetinių studijų programų visuma, vykstanti universitetuose ir kolegijose.
- *Binarinės sistemos sandas* – aukštųjų mokyklų studijų programų sudedamoji dalis.
- *Sandas* – studijų programos studijų turinio sudedamoji dalis.
- *Studijų kokybės tobulinimas* – sistemingos, nuolatinės procedūros, paremtos veiksmų planu arba sąlygotos studijų proceso dalyvių ir vertintojų, padedančios užtikrinti studijų kokybę.
- *Studijų programos kokybės vertinimo kriterijus* – požymis, kuriuo remiantis nustatoma studijų programos kokybė.
- *Studijų programos kokybės vertinimo rodiklis* – kokybinis ar kiekybinis duomuo, kuris parodo studijų programos kokybinio požymio reiškimosi intensyvumą.

ĮVADAS

Europos Tarybos ir UNESCO aukštojo mokslo kvalifikacijų, pripažinimo Europos regiono valstybėse konvencija (1997), Bolonijos deklaracija (The Bologna Declaration, 1999) – tai dokumentai, aiškiai apibrėžiantys aukštojo

ABSTRACT

The article examines harmonization of higher education as an prerequisite of improvement of study quality in Lithuania. It overviews the development of higher education and criteria of university and higher non-university study programmes. An assumption is made that higher university and higher non-university studies are poorly harmonized and the strategy for realization of studies is lacking relevant coherence. Unification of assessment criteria shows lack of harmonization in and between non-university and university studies as well as the problem of realization of the mission of components of a binary higher education system.

DEFINITIONS OF KEY WORDS

- *Harmonization of higher education system* – the unity of higher non-university and university studies and harmony of all its parts when the content and form of studies is explicitly defined.
- *The binary system of higher education* – entirety of university and non-university level study programmes which are delivered at universities and colleges.
- *A component of the binary system* – a constituent of higher school study programmes.
- *A component* – a constituent of a study programme curriculum.
- *Quality improvement of studies* – systematic and steady procedures supported by an action plan or conditioned by participants and assessors of a study process that facilitate to ensure the quality of studies.
- *Study programme quality assessment criterion* – a feature according to which a study programme is assessed.
- *Study programme quality assessment indicator* – a qualitative or quantitative data which show's intensity of qualitative feature expression in study programme.

INTRODUCTION

The Council of Europe/UNESCO convention on the recognition of qualifications concerning higher education in the European region (1997) and The Bologna Declaration (1999)

mokslo kryptis ir tendencijas. Įvairių pokyčių, ir globalizacijos fone, žinių visuomenė kelia ypatingus reikalavimus aukštajam mokslui, kuris labai svarbus siekiant visuomenės gerovės. Todėl mokslininkai daug dėmesio skiria aukštojo mokslo padėčiai ir problemoms nagrinėti, analizuoja binarinės aukštojo mokslo sistemos vystymąsi ir raidą, perspektyvas ir jų įtaką studijoms. Šiuos klausimus nagrinėjo P. Juzevičienė (1997, 1998, 1999), taip pat aptarti binarinės sistemos keliami įsipareigojimai (Bražiūnas, 2001; Lepaitė, 2003; Targamadžė, Krivickas, 1996). Tyrinėtas ir aukštojo mokslo tapsmas masiniu (Barnett, 1994; Gudaitytė, 1998, 2000, 2002; Juzevičienė, 1998). Daug dėmesio skirta aukštojo mokslo studijų kokybės užtikrinimo problematikai, universitetinių studijų kokybės vertinimui, studijų kokybės vertinimo sistemos parametrams (Campbell, Marijk van der Wende, 2000; Čižas, 1996, 2001; Dienys, Pukelis, Žiliukas, 2005; Pukelis, Pileičikienė, 2005; Stumbrys, 2003; Savickienė, 2005; Valiuškevičiūtė, Druskytė, Mikutavičienė, 2003). Tačiau beveik nieko nepasakyta apie aukštojo mokslo harmonizavimą, kaip studijų kokybės tobulinimo priemonę.

Šio straipsnio tikslas – aptarti aukštojo mokslo harmonizavimo procesą, kaip studijų kokybės tobulinimo prielaidą.

Objektas – aukštojo mokslo studijų kokybės harmonizavimas.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir dokumentų aukštojo mokslo studijų kokybės ir harmonizavimo tema analizė.

1 AUKŠTOJO MOKSLO RAIDA

Diskusijos dėl aukštojo mokslo sistemos pertvarkos prasidėjo dar prieš Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą. Pačios aukštosios mokyklos diskutavo apie aukštojo mokslo reformą globaliu struktūriniu ir funkcinu, valdymo bei studijų kokybės gerinimo požiūriu. Kintančios darbo rinkos sąlygos atgavusioje nepriklausomybę Lietuvoje ir pokyčiai Europos švietimo sistemose skatino pradėti aukštojo mokslo reformą. 1989 m. atkurtas Vytauto Didžiojo universitetas, rėmėsi geriausia Vakarų Europos ir JAV patirtimi. Kitų aukštųjų mokyklų iniciatyva buvo įtvirtinti demokratijos ir autonomijos principai, susidarė palankios sąlygos akademinėi laisvei aukštojo mokslo institucijose plėtoti. 1990–1997 m. dalis aukštųjų mokyklų buvo reformuotos, taip pat buvo įkurta naujų (pvz., Klaipėdos universitetas, Mykolo Riomerio universitetas, Lietuvos karo akademija ir t. t.). Lygiagrečiai buvo kuriami ir atnaujinami strateginiai aukštojo mokslo dokumentai. 1991–1998 m. priimtas LR mokslo ir studijų įstatymas (1991), sudaryta „mokslo sričių ir krypčių klasifikacija“ (1992) ir t. t. Ypač

are the documents that explicitly determine trends and tendencies of higher education. In the context of various changes and globalization knowledge society is raising specific requirements for higher education which is essential for achievement of public welfare. For this reason scholars devote a great deal of attention to the position of higher education and examination of its problems. Research has been carried out into the formation of the binary system of higher education, its perspectives and their influence on studies. These issues were examined by P. Juzevičienė (1997, 1998 and 1999). Responsibilities raised by the binary system were discussed by Bražiūnas (2001), Lepaitė (2003) and Targamadžė and Krivickas (1996). The transition of higher education into mass higher education was researched by Barnett (1994), Gudaitytė (1998, 2000 and 2002) and Juzevičienė (1998). A lot of attention has been given to the topics of quality assurance of higher education, assessment of the quality of university studies and parameters of the quality assessment system of studies (Campbell, Marijk van der Wende, 2000; Čižas, 1996 and 2001; Dienys, Pukelis and Žiliukas, 2005; Pukelis and Pileičikienė, 2005; Stumbrys, 2003; Savickienė, 2005; and Valiuškevičiūtė, Druskytė and Mikutavičienė, 2003). However, hardly anything is mentioned about harmonization of higher education as a means of quality improvement of studies.

The aim of this article is to discuss the harmonization process of higher education as an prerequisite for quality improvement of studies.

Object – harmonization of higher education studies quality.

Research methods include the analysis of scholarly literature and documents in terms of harmonization and quality of higher education studies.

1 DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION

Discussions about the reform of the system of higher education began before the restoration of Lithuania's independence. Higher education schools were discussing about the reform of higher education from a global structural and functional, management and study quality improvement point of view. Changing conditions of the labour market in Lithuania after regaining its independency and changes in European education systems encouraged to start the reform of higher education. Restored in 1989, Vytautas Magnus University was founded on the best experience of Western Europe and the USA. On the initiative of other higher schools principles of democracy and autonomy were consolidated and favourable conditions to cultivate academic freedom in institutions of higher education emerged.

reikšmingi „Kvalifikaciniai aukštojo mokslo nuostatai“ (1993), nes juose įteisinti bakalauro ir magistro kvalifikaciniai laipsniai. Teisiniuose dokumentuose įtvirtinta mokslo ir studijų vienovės, demokratijos bei autonomijos ir pagrindiniai aukštojo mokslo funkcionavimo principai.

Veiklos pasaulio poreikiai, rinkos ekonomika ir žinių visuomenė sąlygojo aukštojo mokslo tapimą masiniu ir paskatino jo diversifikacijos procesus (reiškiny, kai universitetinis aukštasis mokslas tampa diversifikuota, dažniausiai binarine sistema). Aukštojo mokslo tapimo masiniu reiškiniu (Barnett, 1994; Gudaitytė, 1998, 2000, 2002, Jucevičienė, 1998) fenomenas palietė daugelį Europos ir kitų pasaulio šalių, jose įsitvirtino binarinė aukštojo mokslo sistema (Austrija, Belgija, Bulgarija, Danija, Filipinai, Japonija, Kipras, Kroatija, Prancūzija, Latvija, Lenkija, Malta, Naujoji Zelandija, Norvegija, Olandija, Portugalija ir kt.). Taip pat dažni atvejai, kai šalia universitetų buvo įsteigti universitetiniai koledžai, teikiantys aukštąjį išsilavinimą (Didžioji Britanija), ar kai aukštosiose universitetinio tipo mokyklose įgyvendinamos neuniversitetės aukštojo mokslo programos (Ispanija).

Teorinėje literatūroje aptinkama įvairių aukštojo mokslo klasifikacijos modelių. J. Jallade (1992) išskiria binarinę; unifikuotą (universitetinė sistema, apimanti kolegijas, įgyvendinančias neuniversitetines studijų programas) bei fragmentinę (įvairaus tipo aukštojo mokslo institucijos, dėl kurių įvairovės negalima laikyti nei binarinėmis, nei unifikuotomis pvz., Prancūzijoje) sistemas (Jucevičienė, 1997). P. Scott (1996), cituojamas P. Jucevičienės (1997), nurodo universitetinę, binarinę, unifikuotą ir stratifikuotą (perspektyvią, visa apimančią, sudarytą iš įvairiausių institucijų) sistemas. Apibūdinamas binarinę sistemą, P. Scott (1996) pabrėžia, kad tai ne žemesnio nei universitetai lygio aukštojo mokslo institucijos, kurios įkurtos išplėsti aukštojo mokslo sistemą ir skatinti universitetų konkurenciją su jomis. A. Targamadžė nurodo, jog „binarinė aukštojo mokslo sistema šalia klasikinių universitetų, rengiančių plataus profilio specialistus, apima specialiuosius universitetus, rengiančius siauresnio profilio, tačiau konkretesnio ir gilesnio išsilavinimo specialistus“ (1997, p. 43). Analizuojant teisės aktus ir mokslinėje literatūroje paskelbtus straipsnius, paaiškėjo, jog binarinė sistema ir neuniversitetinės studijos būtini Lietuvos aukštojo mokslo sistemoje. Prasidėjus aukštesniųjų studijų reformai ir 2000 m. priėmus Aukštojo mokslo įstatymą, buvo įteisintos neuniversitetinės studijos, kurios jau kuris laikas populiarios kitose šalyse. Neuniversitetinių studijų įteisinimui įtakos turėjo Europos Tarybos ir UNESCO kvalifikacijų, susijusių su aukštesniu mokslu, pripažinimo Europos regiono valstybėse konvencija (ES PHARE pro-

In 1990–1997 part of higher schools were reformed and new ones were established (e.g., Klaipėda University, Mykolas Riomeris University, Military Academy of Lithuania, etc.). In parallel with these processes strategic documents of higher education were created and renewed. In 1991–1998 the Law on Education and Studies of the Republic of Lithuania was enacted (1991), ‘the classification of education fields and trends’ was created (1992), etc. „Qualification Regulations of Higher Education“ (Kvalifikaciniai aukštojo mokslo nuostatai -1993) were especially of great significance as they legitimated bachelor’s and master’s qualification degrees. Legal documents consolidated principles of the unity of education and studies, democracy, autonomy and the main principles of higher education functioning.

The needs of the world of work, market economy and knowledge society conditioned the transition of higher education into mass education and stimulated processes of its diversification (a phenomenon when higher education becomes a diversified and, usually, binary system). The phenomenon of the transition of higher education into mass education has touched a great number of European and other countries where the binary system of higher education has been established (Austria, Belgium, Bulgaria, Denmark, Philippines, Japan, Cyprus, Croatia, France, Latvia, Poland, Malta, New Zealand, Norway, Holland, Portugal, etc.). A frequent case was to establish, beside universities, university colleges providing higher education (Great Britain) or in higher university type schools to realize non-university higher education programmes (Spain).

In theoretical literature one can find various models of higher education classification. J. Jallade distinguishes binary, unified (a university system which includes colleges realizing non-university study programmes) and fragmentary higher education institutions which because of their diversity cannot be considered neither binary nor unified, e.g., in France) systems. (Jucevičienė, 1997). P. Scott (1996), cited by P. Jucevičienė (1997), notes university, binary, unified and stratified promising, all inclusive and comprising diverse institutions systems. Defining the binary system P. Scott (1996) emphasizes that these are not lower than university level higher education institutions which are established to expand the higher education system and to encourage the competition of universities with them. A. Targamadžė points out that ‘the binary higher education system alongside classical universities that train wide profile specialists special universities emerged training specialists of a more narrow but more specific and deeper education’ (1997, p. 43). After the analysis of legal acts and articles published in scholarly literature it became clear that the binary system and non-university studies were necessary in the Lithuanian higher education system. When the reform of higher studies began and the Law

grama, 1999). Šį procesą taip pat skatina siekimas įgyvendinti Lietuvoje Europos šalių bendros švietimo erdvės principus ir realizuoti Bolonijos deklaraciją (1999).

Daugelyje Europos šalių įtvirtinta binarinė aukštojo mokslo sistema, aukštojo mokslo tapimas masiniu reiškiniu, didėjantis studijų kokybės vertinimo poreikis ir populiarumas sąlygojo pokyčius ir Lietuvos švietimo sistemoje. Aukštesniųjų studijų pertvarkymas į neuniversitetines vyko trimis lygmenimis: 1) *instituciniu lygmeniu* – aukštesniosios mokyklos nuo 1991 m. atliko parengiamuosius darbus ir deklaravo „savo pasiryžimą tapti aukštosiomis neuniversitetinio tipo mokyklomis“ (Levickas, 1999, p. 86); 2) *valstybiniu lygmeniu* – 1997 m. pradėta įgyvendinti ES PHARE aukštojo mokslo programa, kurios vienas tikslų buvo „aukštesniųjų mokyklų veiklos tobulinimas: aukštesniųjų mokyklų studijų programų vertinimo ir akreditavimo sistemos, skatinančios tų programų vystymą, sukūrimas, tuo sudarant prielaidas nuosekliai aukštesniųjų mokyklų transformavimuisi į neuniversitetinio lygio aukštąsias mokyklas“ (Domarkas, 1999, p. 79). 1998–1999 m. atlikta aukštesniųjų mokyklų analizė, siekiant nustatyti, kurioms aukštesniosioms mokykloms galima pirmiausia pradėti rengti neuniversitetinių studijų programų projektus ir teikti juos vertinimui; 2000 m. Aukštojo mokslo įstatymas įteisino kolegijas ir suteikė galimybę įgyvendinti neuniversitetinių studijų programas; 3) *tarptautiniu lygmeniu* – 1998 m. duomenimis, iš 20-ies Europos Sąjungos ir EFTA¹ šalių tik dviejose nebuvo neuniversitetinio aukštojo mokslo sektoriaus (Lietuvos aukštasis mokslas, Kolegijų steigimo Lietuvoje studija, 1999).

Pats binarinės sutemos atsiradimas ir vystymasis sukėlė įvairių diskusijų. Pačios pirmosios mokslinės diskusijos dėl naujojo neuniversitetinio sektoriaus atsiradimo kilo 1996 m. A. Targamadžės ir J. Krivicko (1996) straipsnyje teigiama, jog neuniversitetinių studijų vakuumą Lietuvoje būtina užpildyti ir čia galimi du keliai: 1) greitesnis – aukštesniosios mokyklos integravimas į aukštosios mokyklos sudėtį; arba 2) lėtesnis, paremtas nuoseklia raida, ir bendra aukštesniosios ir aukštosios mokyklų neuniversitetinių studijų organizavimo sutartimi bei leidžiantis išsaugoti aukštesniosios mokyklos savarankiškumą ir nepriklausomybę. Aukštesniosioms mokykloms pasukus trečiuoju keliu – atsiribojus nuo universiteto kontrolės, kad būtų galima įgyti visiškai nepriklausomos institucijos – kolegijos – statusą, o vėliau jį įgijus imta dar aktyviau diskutuoti. Visa tai sąlygojo kolegijų tobulėjimo procesus. Analizuojant teorinę literatūrą svarbu atkreipti dėmesį į keletą svarbiausių idėjų, siejamų su kolegijų atsiradimu:

on Higher Education was passed in 2000 non-university studies, which had already been popular for some time in other countries, were legitimized. The legitimating of non-university studies was influenced by The *Council of Europe/UNESCO convention on the recognition of qualifications concerning higher education in the European region* (ES PHARE programme, 1999). This process is also motivated by endeavor to realize principles of the common European education space and realization of the Bologna declaration (1999) in Lithuania.

The binary system of higher education consolidated in most European countries, the phenomenon of the transition of higher education into mass education, a growing need and popularity of quality assessment of studies also conditioned changes in the Lithuanian education system. The reformation of high studies into non-university was carried out at three levels: 1) at institutional level – since 1991 high schools fulfilled preliminary work and declared “their resolution to become higher non-university type schools” (Levickas, 1999, p. 86); 2) at national level – in 1997 the realization of the ES PHARE higher education programme began, one of the aims of which was ‘improvement of high schools activity: the creation of the assessment and accreditation system of high school study programmes promoting the development of those programmes, thus creating prerequisites for a consistent transformation of high schools into non-university level higher schools’ (Domarkas, 1999, p. 79). In 1998–1999 analysis was carried out aiming to determine which high schools can first start drafting projects of non-university study programmes and submit them for assessment; in 2000 the Law on Higher Education legitimated colleges and enabled to realize non-university study programmes; 3) at international level – according to the data for 1998, from 20 European Union and EFTA¹ countries only two did not have a non-university higher education sector (Higher education of Lithuania, Establishment of colleges in Lithuania workshop; Kolegijų steigimo Lietuvoje studija 1999).

The emergence and development of the binary system has generated diverse discussions. The first scholarly discussions concerning the emergence of a new non-university sector rose in 1996. In the article by A. Targamadžė and J. Krivickas (1996) it is maintained that it is necessary to fill the vacuum of non-university studies in Lithuania and there are two possible ways to do this: 1) a quicker way – the integration of a high school into the composition of a higher school; 2) a slower one – based on consistent development and the common high and higher schools agreement of non-university studies organization and enabling to retain high school autonomy and independence. When high schools had turned into the third direction and dissociated from university control to be able to gain the status of a completely independent institution that of college, and later when that status had been gained discussions

¹ EFTA - *European Free Trade Association* (Europos laisvosios prekybos asociacija)

¹ EFTA – *European Free Trade Association*

1. Kolegija globojama ir kontroliuojama universiteto, o neuniversitetinės studijos vyksta su universitetu asocijuotose kolegijose (Vaitekūnas, Laurutis, Jurkauskas, 1999; Targamadžė, Krivickas, 1996; Targamadžė, 1997).

2. Aukštesniųjų mokyklų, kolegijų personalo kvalifikaciją reikia tobulinti arba ji yra nepakankama (Targamadžė, 1997; Želvys, Žilinskaitė, 2003). Kartais akademinio personalo kvalifikacija lyginama perversinant kitų šalių patirtį, pvz., nurodoma, kad Vokietijoje „i kolegijas (Fachhochschule) gali būti priimami dėstyti tik asmenys, turintys mokslų daktaro laipsnį ir ne mažesnį kaip penkerių metų praktinio darbo stažą po šio laipsnio įgijimo“, kad „norai tapti kolegijomis su tais pačiais dėstytojų kolektyvais niekuo nepagrįsti“ (Zavadskas, 1999, p. 69 ir p. 72). Teigiama, jog dėstytojų be mokslinio laipsnio buvimas kolegijoje prieštarauja mokslo ir studijų vienovės principui (Jucevičienė, 1999).

3. Net aukštesniosios mokyklos, siekdamos pagreitinti savo plėtrą neturėtų būti verčiamos susitapatinti su aukštosiomis mokyklomis (Jucevičienė, 1997).

2000 m. įkurtos pirmosios septynios savarankiškos kolegijos. Tais pačiais metais jose pasiūlyta 41 studijų programos, ir priimti studijuoti 3547 studentai. 2001 m. buvo 16 kolegijų ir 96 studijų programos, o studijuoti buvo priimti 10337 studentai, 2002 m. jau buvo 16 kolegijų, 242 studijų programos, o pagal jas studijavo 26236 studentai. Dar po metų – 2003 m. egzistavo 27 kolegijos.

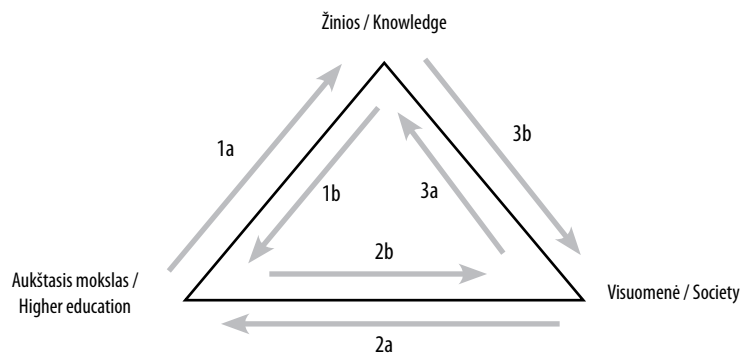
became more active. All these processes determined the development of colleges. Analyzing theoretical literature it is important to pay attention to several main ideas related with the emergence of colleges:

1. A college is protected and controlled by a university, and non-university studies are carried out at colleges associated with universities (Vaitekūnas, Laurutis and Jurkauskas, 1999; Targamadžė and Krivickas, 1996; Targamadžė, 1997).

2. The qualification of academic personnel in high schools and colleges has to be improved or it is insufficient (Targamadžė, 1997; Želvys and Žilinskaitė, 2003). At times the qualification of academic personnel is compared overestimating the experience of other countries, e.g., it is noted that in Germany ‘only people who have the Doctor’s degree and practical work experience of not less than five years after acquisition of this degree can be admitted to teach in colleges (Fachhochschule)’ and that ‘willingness to become colleges with the same collectives of teachers are unfounded’ (Zavadskas, 1999, p. 69 and p. 72). It is stated that the presence of teachers without a scholarly degree in a college contradicts the principle of unity of science and studies (Jucevičienė, 1999).

3. Even high schools aiming at acceleration of their development do not have to be forced to identify themselves with higher schools (Jucevičienė, 1997).

In 2000 first seven autonomous colleges were established. In the same year they offered 41 study programmes and admitted to study 3547 students. In 2001

- 1a – aukštajame moksle kuriamos žinios (fundamentaliosios) / knowledge created in higher education (fundamental);
- 1b – naujai sukurtos žinios, patikrintos realiaame gyvenime, virsta akademinėmis ir grįžta į universitetus / newly created knowledge, tested in real life, becomes academic and returns to universities;
- 2a – visuomenė tikisi iš aukštojo mokslo institucijų aukšto lygio, konkrečiai profesinei veiklai parengtų specialistų / society expects from higher education institutions high level specialists trained for a specific activity;
- 2b – aukštasis mokslas lemia visuomenės vystymąsi ne tik užtikrindamas aukšto lygio profesionalų parengimą, bet ir teikdamas jiems visapusišką išsilavinimą / higher education determines the development of society both by ensuring the training of high level professionals and providing them with versatile education;
- 3a – visuomenei būdingas gana selektyvus naujai kuriamų žinių poreikis: ji daugiau domisi taikomojo pobūdžio žiniomis / society is characterised by a relatively selective need for newly created knowledge: it is more interested in applied knowledge;
- 3b – naujos žinios yra dviejų pobūdžio: fundamentalios ir taikomosios. Abiejų tipų žinios turi reikšmės visuomenei / new knowledge is twofold: fundamental and applied. Knowledge of both types is significant for society.

1 pav. Aukštojo mokslo sistemos, žinių ir visuomenės sąveika (pagal Barnett, 1994)
 Picture 1. The interaction of higher education system, knowledge and society (based on Barnett, 1994).

Universitetų 2003 m. buvo 20, o 2004 m. – 21. Nuo 2003 m. kolegijose ir universitetuose naujų studijų programų plėtra gana panaši. 2003 m. kolegijose buvo studijuojama pagal 269 studijų programas, universitetuose pagal 945 programas, 2004 m. kolegijose tų programų buvo 292, o universitetuose 975, o dar po metų 2005 m. kolegijose buvo galima studijuoti pagal 305 studijų programas, o universitetuose pagal 994 programas (Statistika, www.mokykla.smm.lt).

Aukštojo mokslo reformą skatino ne tik pokyčiai Lietuvoje, bet ir Europoje. Europos mastu aukštojo mokslo kaitą išsamiausiai pagrindžia R. Barnett (1994) trikampis, kuriuo parodomas įvairiapusio išsilavinimo, aukštos kvalifikacijos specialistų poreikis bei dvejopo pobūdžio žinių – fundamentaliųjų ir taikomųjų – poreikis visuomenei (1 pav.).

Aukštojo mokslo masinis pobūdis teigiamas, tačiau kartu ir pavojingas reiškinys. Siekimas įgyti aukštojo mokslo diplomą (pvz., magistro) kartais net kiek iškreipia aukštojo mokslo esmę, siekiant populiarumo (konferencijoje „Magistras – moda ar būtinybė“, 2004), prieita prie išvados, jog kuo aukštesnio išsilavinimo siekimas, kaip mados reiškinys, yra sąlygojamas šandieninės rinkos situacijos. Šiandien jaunas žmogus gali rinktis iš daugybės įvairių studijų programų, tačiau, deja, nemažai nemotyvuotų studentų, nesuradusių savo studijų srities, puola studijuoti bet ką, svarbu, kad tik aukštojoje mokykloje. Įvairūs tyrimai rodo, kad studijuojantieji dažnai per mažai suvokia universitetinių ir neuniversitetinių studijų paskirtį. Dalis pasirinkusių kolegijas neretai jas laiko tarsi kursais pasirengti studijuoti universitetuose, pvz., Marijampolės kolegijoje Ž. Advilonienės, A. Murauskienės (2005) atlikto dviejų etapų tyrimo duomenimis, 87–93 proc. baigiamųjų kursų studentų ketina tęsti studijas universitete. Ketinimų realumą rodo faktas, jog 1998–2004 m. 43,3 proc. pedagoginių specialybių absolventų studijas tęsė Šiaulių universitete. Per gausus aukštųjų mokyklų studentų skaičius ir netausojamas akademinis personalas (didžiuliai krūviai, menkas apmokėjimas už darbą) didina poreikį vertinti studijų kokybę. 1999 m. Lietuvoje jau įvertintos pirmosios universitetinių studijų programos ir imtasi vertinti neuniversitetinių studijų programas. Neuniversitetinių ir universitetinių studijų programų kokybės vertinimo požymiai iki 2004 m. skyrėsi. Dabar jau keleri metai universitetinės ir neuniversitetinės studijų programos yra vertinamos pagal tuos pačius požymius, tik skiriasi jų struktūrinė specifikacija (kreditų apimtis ir pan.). Tačiau universitetinių ir neuniversitetinių studijų turinio projektavimo principai yra skirtingi, skirias ir jų paskirtis. Kyla klausimas, ar šių skirtingos paskirties studijų programų vertinimo

there were 16 colleges, 96 study programmes and 10337 students admitted, and in 2002 - 16 colleges, 242 study programmes and 26236 students studying in these programmes. A year later, in 2003, 27 colleges existed. The number of universities in 2003 was 20 and in 2004 – 21. Since 2003 the development of new study programmes in colleges and universities has been similar. In 2003 colleges offered 269 study programmes and universities - 945 programmes. In 2004 colleges made available 292 programmes and universities – 975; a year later, in 2005, colleges provided a possibility to study in 305 study programmes and universities – in 994 study programmes (Statistika, www.mokykla.smm.lt).

The reform of higher education was stimulated not only by changes in Lithuania but also in Europe. The change of higher education at European level is grounded in the most comprehensive way by R. Barnett's (1994) triangle which shows the need for specialists of versatile education and high qualification and the need in society for twofold knowledge, fundamental and applied. (Picture 1).

A mass character of higher education is both a positive and dangerous phenomenon. Aspirations to get a higher education diploma (e.g., Master's) in pursuit of popularity sometimes even distort the essence of higher education (at the conference 'Master – fashion or a necessity' - 2004), a conclusion was reached that the higher education, as the expression of fashion, is conditioned by the current market situation. It is possible to choose from variety of different study programmes, however, a number of unmotivated students, having not found their study field, resort to any study programme, but by no means at higher school. Different studies show that students often too scantily realize the purpose of university and non-university studies. Part of students who chose colleges frequently regard them as courses enabling to prepare to study at universities, e.g., according to the research carried out in two stages in Marijampolė college by Ž. Advilonienė and A. Murauskienė (2005), 87–93 percent of final year students intend to continue studies at a university. Reality of intentions is verified by the fact that in 1998–2004 43.3 percent of graduates of pedagogical specialties continued their studies at Šiauliai University. A too large number of students in higher schools and academic personnel that is not spared (high teaching load, low pay for work) are raising the need for quality assessment of studies. In 1999 first university study programmes were assessed in Lithuania and assessment of non-university study programmes began. Criteria of quality assessment of non-university and university study programmes until 2004 differed. For several years now university and non-university study programmes have been assessed according the same criteria, only their structural specification has differed (amount of credits, etc.) However, principles of designing of univer-

požymių unifikavimas atitinka universitetų ir kolegijų misiją, kuri abiejose aukštojo mokslo institucijose skirtinga. Studijų programų kokybės vertinimas – svarbi studijų kokybės užtikrinimo sistemos dalis. Toliau išsamiau analizuojama ši problema.

2 UNIVERSITETINIŲ IR NEUNIVERSITETINIŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ KOKYBĖS VERTINIMO KRITERIJAI

Mokslinės literatūros apžvalga rodo, jog studijų programų kokybės vertinimo kriterijų pasirinkimas ir taikymas – dažniausiai būna susitarimo išdava. Šių požymių analizė Lietuvoje parodė, kad tiek neuniversitetinės, tiek universitetinės studijų programos yra vertinamos pagal tuos pačius principus ir kriterijus, atsižvelgiant tik į kai kuriuos specifinius programų struktūros skirtumus. Studijų kokybės vertinimo centro internetiniame puslapyje (www.skvc.lt) nurodoma, kad vertindami naują studijų programą ekspertai turi vadovautis *Aukštojo mokslo įstatymu* (2000), *Pagrindinių, specialiuųjų profesinių ir vientisuųjų studijų programų nuostatais* (2005) ir kitais aukštąjį mokslą reglamentuojančiais teisės aktais. Pasitelkus vertinti studijų programos projektą, ekspertai pirmiausiai vertina šiuos universitetinių ir neuniversitetinių programų kriterijus: numatomų rengti specialistų poreikį, studijų programos reikalingumo pagrindimą, įgyjamą išsilavinimą (kvalifikacija), studijų trukmę, studijuojamų dalykų sąrašą, akademinio personalo, įgyvendinančio programą, kvalifikaciją, aprūpinimą metodinėmis priemonėmis (vadovėliai, kompiuterinė įranga ir kt.), materialinį programos pagrindimą (laboratorių įranga, praktikos bazė ir kt.), idėjų naujoviškumą, atitikimą Lietuvos ir tarptautinės rinkos poreikiams, veiklos ir mokslo pasaulio atstovų nuomonę, dalykinį turinį. Dar kartą vertinant jau įgyvendinamą studijų programą atsižvelgiama į panašius kriterijus: programos studijų rezultatus ir tikslus, programos vertinimo kriterijus ir sandarą, turinį ir studijų metodus, studijų įgyvendinimą ir paramą studentams, studentų skaičiaus kaitą, akademinį personalą, programos privalumus ir trūkumus, materialines sąlygas, išorinius santykius, grįžtamąjį ryšį, vidinį studijų kokybės užtikrinimą. Nėra aiškiai apibrėžti aukštųjų neuniversitetinių ir universitetinių studijų programų vertinamo turinio skirtumai, todėl kyla disharmonija tarp aukštojo mokslo sistemos dalyvių, išryškėja nepakankamas studijų harmonizavimas. Galima kelti prielaidą, kad unifiktuotas aukštųjų neuniversitetinių ir universitetinių studijų programų vertinimas ne visai atitinka skirtingą šių dviejų tipų institucijų misiją. Labai panašūs vertinimo kriterijai taip pat sukuria prielaidas aukštųjų neuniversitetinių studijų programų priartėjimui prie

city and non-university study contents are different and their purpose differs as well. A question arises whether the unification of assessment criteria of these different purpose study programmes agrees with the mission of universities and colleges which is different in both of these higher education institutions. Since the quality assessment of study programmes is an essential part of the system of quality assurance of studies, the following chapter will analyse that aspect in a greater detail.

2 QUALITY ASSESSMENT CRITERIA OF UNIVERSITY AND NON-UNIVERSITY STUDY PROGRAMMES

The overview of scholarly literature shows that selection and application of criteria for quality assessment of study programmes is generally a matter of agreement. The analysis of these criteria in Lithuania has revealed that both university and non-university study programmes are assessed according to the same principles and criteria taking into consideration only some specific differences in the structure of programmes. In the website of the Centre for Quality Assessment (www.skvc.lt) it is indicated that experts assessing a new study programme have to follow the Law on Higher Education (2000), *Undergraduate, specialized professional and integrated study programmes regulations* (2005) and other legal acts regulating higher education. Assessing the project of a study programme first of all experts assess the following criteria of university and non-university programmes: the need for specialists intended to train, substantiation of the need for a study programme, education (qualification) acquired, duration of studies, the list of subjects studied, the qualification of academic staff realizing the programme and their provision with methodical means (textbooks, computer equipment, etc.), material substantiation of a programme (laboratory equipment, practice base, etc.), novelty of ideas, conformity with the Lithuanian and international market, the opinion of stakeholders and science world, and content of subject matter. During a further assessment of the study programme that is being already realized similar criteria are considered: outcomes and goals of the programme, assessment criteria, its structure, content and study methods, realization of studies and support for students, fluctuation of the number of students, academic staff, advantages and disadvantages of the programme, material conditions, external relations, feedback, and an internal assurance of the quality of studies. In higher university and non-university study programmes, differences of the content which is assessed are not explicitly defined, therefore disharmony arises among participants of a higher education system, and insufficient harmonization of studies becomes explicit. It is possible to make an as-

universitetinių. Europoje stipri tendencija (Bolonijos procesas) trumpinti universitetines studijas. Darbo rinka ir vartotojiška visuomenė skatina plėtoti konkrečią taikomąją veiklą, tad dar labiau priartina prie rinkos ir tuo pačiu sąlygoja akademinio savarankiškumo mažėjimo tendenciją. Rimtas įspėjimas yra užsienio ekspertų išvados, kad Lietuvai reikia apsispręsti, kokios studijų programos turi būti universitetinės, o kokios neuniversitetinės, nes dalis programų labai panašios, nors įgyvendinamos skirtingo tipo aukštosiose mokyklose. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad, pvz., verslo studijų programų studentai mokosi iš universitetams skirtų sudėtingų vadovėlių. Visa tai rodo, kad aukštųjų neuniversitetinių ir universitetinių studijų programų turinio ir kokybės vertinimo panašumas, bet skirtinga kolegijų ir universitetų misija rodo aukštojo mokslo harmonizavimo stoką. Kur slypi viso to priežastys? Ar tokia jauna binarinė sistema yra linkusi transformuotis į unifikuotą sistemą, o gal tai signalas tobulinti studijų kokybės užtikrinimo sistemą ir aukštojo mokslo kokybės vadybą?

Binarinėje sistemoje aukštųjų neuniversitetinių ir universitetinių studijų supanašėjimas ir ryškesnės takoskyros tarp jos nebuvimas būdingas ir kai kurioms kitoms Europos šalims. 2003 m. atliktame tyrime nurodoma, kad vertinant *aukštojo mokslo studijų programą* įvairiose šalyse dažniausiai atsižvelgiama į šiuos kriterijus: *studijų programos studijų rezultatus, tikslus ir uždavinius, programos turinį, programos struktūrą, didaktinę koncepciją ir filosofiją, studijų metodus, studijų turinio projektavimą, studentų savarankišką darbą, studentų vertinimą, egzaminavimą, studentų skaičių, personalo kvalifikaciją, įrangos tinkamumą, studijų turinio tarptautinį pobūdį, vidinės studijų kokybės užtikrinimo procedūras, pasiektus standartus, išlaikiusiųjų egzaminus ir išbrauktų studentų skaičių, vidutinę studijų trukmę, studentų ir dėstytojų nuomonę* (Pukelis, Savickienė, 2003). Šie požymiai labai panašūs į tuos, kurie taikomi užsienyje neuniversitetinėms studijų programoms vertinti. Šį teiginį patvirtina ir D. Lepaitės (2003), analizavusios kompetencijų nustatančių studijų programų lygį, pastebėjimas, jog dėl aukštojo mokslo ir profesinio rengimo pokyčių „tradiciškai skirsiant programas pagal atskiras švietimo grandis jų ribos tampa sunkiai indentifikuojamos“ (p. 6).

Išnagrinėjus universitetinių ir neuniversitetinių studijų programų vertinimo skirtumus, galima pastebėti, kad dėl neuniversitetinėms studijų programoms būdingos stiprios orientacijos į praktinę veiklą, įsivaizduojama, kad kolegijos dėstytojo veikla (išskyrus akademinę) įsivaizduojama platesnė nei universiteto dėstytojo. Pvz., Suomijoje ypatingas dėmesys skiriamas dėstytojų kvalifikacijai. Vertinama ne tik jų *kvalifikacija ir patirtis*, bet atskirai dar ir *dėstytojo tiriamasis darbas, profesinis domėjimasis ir aktyvumas, išsimokslinimas*. Be to, vertinamos *socialinės sąlygos ir paslaugos*

assumption that unified assessment of higher non-university and university study programmes does not fully conform to the different mission of institutions of these two types. Highly similar assessment criteria also create preconditions for the approximation of higher non-university study programmes to university ones. In Europe there is a strong tendency (the Bologna process) to shorten university studies. The labour market and consumer-oriented society encourages the development of a specific applied activity, thus pushing still closer to the market and simultaneously conditioning the decrease tendency of academic autonomy. A serious warning is constituted by findings of foreign experts indicating that Lithuania has to decide what kind of study programmes have to be of university type and non-university type, since part of programmes are highly similar although they are realized in different level of higher education. The attention has to be directed to the fact that, for example, students in programmes of business studies study from sophisticated textbooks intended for universities. This points to the similarity of content and quality assessment of higher university and non-university study programmes. Also, the different mission of colleges and universities indicates the lack of harmonization of higher education. What do the reasons of all this consist in? Does such a young binary system tend to transform into the unified system, or is this a signal to improve the system of quality assurance of studies and quality management in higher education?

The assimilation of higher non-university and university studies in the binary system and the lack of a clear-cut divide between them are also characteristic of some other European countries. In a research that was carried in 2003 it is indicated that assessing a study programme of higher education in different countries the following criteria are generally considered: *outcomes, goals and objectives of a study programme, the assessment of students, examination, the content of a programme, the structure of a programme, its didactic conception and philosophy, study methods, design of study content, students' independent work, the number of students, the qualification of staff, suitability of equipment, an international character of study content, procedures of an internal quality assurance of studies, standards achieved, the number of students who passed examination and who were stricken, an approximate duration of studies, students' opinion, and teachers' opinion* (Pukelis and Savickienė, 2003). These criteria are very similar to the ones applied for the assessment of non-university study programmes abroad. This proposition is also supported by D. Lepaitės, who analysed the level of study programmes determining competencies, notice that because of changes in higher education and vocational training „dividing programmes in a traditional way according to separate education links their boundaries become difficult to identify“ (2003, p. 6).

studentams (psichologinis konsultavimas, konsultavimas profesiniais klausimais). Olandijoje, vertinant neuniversitetinio tipo studijų programas, svarbu teikiama paslaugų studentams kokybė (konsultavimas profesiniais klausimais), baigiamųjų darbų lygis, absolventų pasiruošimas darbo rinkai (absolventų įsiliejimas į darbo rinką ir jų karjera). Švedijoje, šalia personalo kvalifikacijos, dar skiriamas kūrybiškumas studijų aplinkoje, dėstytojo tiriamasis darbas, pasiruošimo ir galimybių studijų programai įgyvendinti santykio galimybės ir realumas. Lietuvoje, esant skirtingiems universitetinių ir neuniversitetinių studijų programų rengimo principams², studijų turinio projektavimas gal galėtų būti vertinamas pagal panašius požymius, tačiau skirtingus rodiklius. Universitetinių studijų programų vertinimo kriterijai yra panašūs į neuniversitetinių studijų programų, tačiau skirtumai išryškėja analizuojant juos pagal rodiklius, pvz., didesnis reiklumas akademiniam personalui bei moksliniam įdirbiui. Atsiranda naujų ir svarbių studijų programų vertinimo aspektų, pvz., mokslinis aktyvumas, mokslinė savivoka, visuomenės nuomonė apie studijų programą (Pukelis, Savickienė, 2003). Tuo remiantis galima konstatuoti, kad vertinant neuniversitetinių studijų programas įvedami tokie kriterijai: 1) personalo kvalifikacija, susijusi su tiriamuoju darbu, kūrybiškumu, gebėjimu konsultuoti profesiniais klausimais, teorinių žinių sanglauda su naujaisiais veiklos pasaulio pasiekimais; 2) absolvento pasiruošimu darbo rinkai, galimybėmis ir jų konkrečiu prisitaikymu; 3) baigiamųjų darbų kokybe ir pritaikomumu praktikoje. Ši analizė rodo, kad nors aukštųjų neuniversitetinių ir universitetinių studijų programų kriterijai ir panašūs, bet jų turinys turėtų būti labiau detalizuotas suderinant juos su rengiamų specialistų misija.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Binarinės aukštojo mokslo Lietuvoje sistemos raidos analizė rodo, kad aukštosios universitetinės ir aukštosios neuniversitetinės studijos ne visai harmonizuotos – studijų įgyvendinimo strategijos nėra suderintos.

2. Studijų programų kokybės vertinimo metodika nenuosekli, nes tiek aukštųjų neuniversitetinių, tiek

Having analyzed differences in the assessment of university and non-university study programmes it can be noticed that because of a strong orientation to a practical activity characteristic of non-university programmes it is assumed that the activity of a college teacher (except for academic) is broader than of a university teacher. For example, in Finland, a particular attention is paid to the qualification of teachers. Not only their *qualification and experience* are assessed but separately and their *research work, professional involvement and activity and education*. In addition, assessment includes *social conditions and facilities for students (psychological consulting, consulting on professional issues)*. In Netherlands, assessing non-university study type programmes focus is put on *facilities for students (consulting on professional issues), the level of final theses, graduates' readiness for the labour market (graduates perspectives regarding access to the labour market and career)*. In Sweden, beside the qualification of staff assessment distinguishes between *creativity in study environment, teacher's research work, possibilities and reality of the relation between preparedness and possibilities of the realization of a study programme*. In Lithuania, where different principles² of the preparation of university and non-university study programmes exist, the designing of study content could be assessed according to similar criteria, but different indices. Assessment criteria of university study programmes are similar to non-university programmes, however, differences become distinct when they are analyzed according to indices, e.g., higher requirements are set for academic staff and scholarly work, and new and important dimensions of the assessment of study programmes emerge, e.g. scholarly activity, scholarly self-perception and public opinion about a study programme (Pukelis and Savickienė, 2003). On the basis of these facts it can be stated that the assessment of non-university study programmes includes introduction or expansion of criteria of the following issues: 1) staff qualification, related with research work, creativity, ability to consult on professional topics, cohesion of theoretical knowledge with the newest world achievements in professional activity; 2) possibilities of a graduate's preparedness for the labour market and their specific adaptation; 3) the quality of final theses and their applicability in practice. This analysis shows that although criteria of higher non-university and university study programmes are similar, their content should be more detailed according to the criteria harmonizing them with the mission of trained specialists.

² Neuniversitetinės studijų programos Lietuvoje rengiamos remiantis į kompetencijas (rezultatus) orientuotu neuniversitetinių studijų programų turinio kūrimo modeliu. Studijų programos rengiamos iškeliant studijų tikslus ir numatant jų tolesnį skaidymą loginiu pagrindu. Vadinasi, studijų programos rengiamos remiantis numatomomis įgyti kompetencijomis, po to formuluojami vertinimo kriterijai, toliau einant prie bendrųjų studijų programos tikslų, nuo bendrųjų tikslų – prie atskirų dalykų tikslų, o dar vėliau – prie jų turinio.

² Non-university study programmes in Lithuania are prepared on the basis of the competencies (outcomes) based curriculum model of non-university study programmes. Study programmes are designed setting aims of studies and predicting their further segmentation on the logical basis. It follows, then, that study programmes are designed starting with professional competencies that after are followed by formulating assessment criteria, general goals of the study programme, later - goals of separate study subjects and, finally, by their content.

universitetinių studijų programų vertinimo kriterijai unifikuoti ir ne iki galo atspindi studijų specifiką.

3. Unifikuoti vertinimo kriterijai rodo aukštųjų neuniversitetinių ir universitetinių studijų harmonizavimo stoką, binarinės aukštojo mokslo sistemos sandų misijos įgyvendinimo sunkumus.

4. Aukštojo mokslo studijų harmonizavimas ir jų kokybės užtikrinimas turi būti glaudžiai susijęs su aukštojo mokslo kokybės vadyba.

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

1. The analysis of the development of the binary higher education system in Lithuania reveals that higher university and non-university studies lack harmonization: strategies of the realization of studies are not harmonized.

2. The methodology of quality assessment of study programmes is inconsistent, since assessment criteria of both higher non-university and university study programmes are unified and they do not completely reflect specificity of studies.

3. Unified assessment criteria point to the lack of harmonization of higher non-university and university studies as well as difficulties in the realization of the mission of components of the binary higher education system.

4. Harmonization of higher education studies and their quality assurance should be closely related with the quality management of higher education.

LITERATŪRA / REFERENCES

- Advilonienės Ž., Murauskienės A. (2005). Pedagoginių specialybių tęstinės studijos: binarinės aukštojo mokslo sistemos dermės galimybės // *Šiuolaikinių europinių aukštojo mokslo plėtros tendencijų iššūkiai Lietuvos aukštojo mokslo sistemai*. Konferencijos pranešimų medžiaga (15-21), Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
- Barnett R. (1994). *The Idea of Higher Education*. England: SRHE/OU Press: McGraw-Hill.
- Bražiūnas G. (2001). Pranešimas skaitytas Lietuvos Seime Lietuvos studentų sąjungos konferencijoje, Vilnius.
- Campbell C., Dr. Marijk van der Wende (2000). *International Initiatives and Trends in Quality Assurance for European Higher Education*. Helsinki: European Network for Quality Assurance in Higher Education.
- Čižas A. (1996). Studijų kokybė ir jos vertinimo perspektyva // *Lietuvos mokslas ir pramonė: XXI amžiaus technologijas pasitinkant*. Konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija, p. 88–91.
- Čižas A. (2001). Bandymai nusmaigstyti tarptautines studijų gaires // *Aukštojo mokslo sistemos ir didaktika*. Konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Kauno technologijos universitetas, p. 42–47.
- Dienys A., Pukelis K., Žiliukas P. (2005). Institucinis mokslo ir studijų vertinimas: neišvengiamas modernios valstybės požymis ar dar viena biurokratinė užgaida Lietuvoje? // *Aukštojo mokslo kokybė*, 2. Kaunas: VDU, p. 26–51.
- Domarkas V. (1999). PHARE aukštojo mokslo programos tikslai ir pirmieji rezultatai // *Lietuvos mokslas ir pramonė: XXI amžiaus technologijas pasitinkant*. Konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija, p. 79–87.
- ES PHARE programa. (1999). Lietuvos aukštojo mokslo reforma // *Lietuvos aukštasis mokslas. Kvalifikacijos ir jų pripažinimas*. Vilnius: ES PHARE, 104 p.
- Gudaitytė D. (1998). Elitinio ir masinio aukštojo mokslo bruožai. *Aukštojo mokslo sistemos ir didaktika*. Konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija, p. 51–57.
- Gudaitytė D. (2000). *Aukštojo mokslo tapimo masiniu reiškinių ypatumai: pasaulinės tendencijos ir projekcija į Lietuvą*. Daktaro disertacija.
- Gudaitytė D. (2002). Aukštojo mokslo tapimo masiniu tyrimo metodologiniai aspektai (II): institucinė bei funkcijų įvairovė // *Socialiniai mokslai: Edukologija*, 1(33). Kaunas: Technologija.
- Jucevičienė P. (1997). Lietuvos aukštasis mokslas. Qius es? Quo vadis? // *Lietuvos mokslas ir pramonė. Studijos aukštojoje mokykloje: Konferencijos pranešimų medžiaga*, 1 knyga. Kaunas: Technologija, p. 9–31
- Jucevičienė P. (1998). Europinės švietimo dimensijos Lietuvos aukštajame moksle // *Aukštojo mokslo sistemos ir didaktika*. Konferencijos pranešimų medžiaga, 2 knyga. Kaunas: Technologija, p. 3–10.
- Jucevičienė P. (1999). Lietuvos aukštojo mokslo reformos galimas posūkis: edukologinis vertinimas // *Lietuvos mokslas ir pramonė: XXI amžiaus technologijas pasitinkant*. Konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija, p. 92–100.
- Kvalifikacijų, susijusių su aukštuoju mokslu, pripažinimo Europos regione konvencija (1997). Internetinis adresas: <http://www.skvc.lt/old/wwwskvc/Lisabonoskonv.htm>. Puslapis aplankytas 2006 m. rugpjūčio 10 d.
- Kvalifikaciniai aukštojo mokslo nuostatai* (1993). Internetinis adresas: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=11773. Puslapis aplankytas 2006 m. kovo 11 d.
- Lepaitė D. (2003). *Kompetencijų plėtojančių studijų programų lygio nustatymo metodologija*. Kaunas: Technologija. 193 p.
- Levickas A. (1999). Aukštesniosios mokyklos: naujojo statuso link // *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 2, p. 86–87.
- Lietuvos aukštasis mokslas. Kolegijų steigimo Lietuvoje studija*. (1999). Vilnius: ES PHARE programa Lietuvos aukštojo mokslo reforma. Nepublikuotas rankraštis.
- LR aukštojo mokslo įstatymas (2000). Internetinis adresas: [www.smm.lt/ugdymas/neuniversitetinės studijos](http://www.smm.lt/ugdymas/neuniversitetinės_studijos). Puslapis aplankytas 2006 m. liepos 9 d.

LR mokslo ir studijų įstatymas (1991). Internetinis adresas: http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/istatymai/i-1052.htm. Puslapis aplankytas 2006 m. rugpjūčio 6 d.

LR švietimo ir mokslo ministro 2005 07 22 įsakymas Nr. 1551 „Dėl pagrindinių, specialiųjų profesinių ir vientisųjų studijų programų nuostatų“. Internetinis adresas: http://www.smm.lt/teisine_baze/isakymai.htm. Puslapis aplankytas 2006 m. rugpjūčio 5 d.

Mokslo sričių ir krypčių klasifikacija (1992). Profesinio mokymo metodikos centro archyvinė medžiaga.

Pukelis K., Pileičikienė, N. (2005). Studijų kokybė: studijų rezultatų paradigma // *Aukštojo mokslo kokybė*, 2. Kaunas: VDU, p. 96–107.

Pukelis K., Savickienė I. (2003). Studijų kokybės vertinimo sistemų lyginamoji analizė: pasaulinė patirtis. *Studijų kokybės užtikrinimo sistemos modeliavimas pasaulinės patirties kontekste: konferencijos pranešimų medžiaga*. Kaunas: VDU, p. 15–27.

Savickienė I. (2005). Universitetinių studijų kokybės vertinimo sistemos parametrai // *Aukštojo mokslo kokybė*, 2. Kaunas: VDU, p. 72–83.

Statistika. Suvestinės lentelės. Internetinis adresas: www.mokykla.smm.lt. Puslapis aplankytas rugpjūčio 28 d.

Stumbrys E. (2003). Lietuvos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimas – pirmaeilis dabarties uždavinys // *Studijų kokybės užtikrinimo sistemos modeliavimas pasaulinės patirties kontekste*. Konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: VDU, p. 9–14.

Targamadžė A., Krivickas J. (1996). Aukštųjų ir aukštesniųjų mokyklų sąveika. *Studijos aukštojoje mokykloje*. Konferencijos pranešimų medžiaga, 1 knyga. Kaunas: Technologija, p. 6–12.

Targamadžė A. (1997). Binarinė inžinierių rengimo sistema // *Lietuvos mokslas ir pramonė. Studijos aukštojoje mokykloje*. Konferencijos pranešimų medžiaga, 1 knyga. Kaunas: Technologija, p. 43–48.

The Bologna Declaration (1999). Internetinis adresas: http://www.coe.int/T/E/Cultural_Cooperation/education/Higher_education/Activities/Bologna_Process/Bologna_Declaration.asp. Puslapis aplankytas 2006 m. liepos 9 d.

Vaitekūnas S., Laurutis V., Jurkauskas A. (1999). Intelektualinio potencialo ugdymas regionuose // *Lietuvos mokslas ir pramonė: XXI amžiaus technologijas pasitinkant*. Konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija, p. 116–122.

Valiuškevičiūtė A., Druskytė R., Mikutavičienė I. (2003). Universitetinių studijų kokybės vertinimas: akademinės bendruomenės požiūris // *Studijų kokybės užtikrinimo sistemos modeliavimas pasaulinės patirties kontekste*. Konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: VDU, p. 39–46.

Zavadskas E. K. (1999). Aukštųjų ir aukštesniųjų mokyklų sąglauda // *Lietuvos mokslas ir pramonė: XXI amžiaus technologijas pasitinkant*. Konferencijos pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija, p. 60–72.

Želvys R., Žilinskaitė R. (2003). *Studijų reformų Lietuvoje analizė*. Internetinis adresas: <http://politika.osf.lt/svietimas/santraukos/StudijuReformuLietuvojeAnalize.htm>. Puslapis aplankytas 2006 m. gruodžio 10 d.

*Įteikta 2006 m. rugpjūčio mėn.
Delivered 2006 August.*

GINTAUTĖ ŽIBĖNIENĖ

Profesinio rengimo ekspertė

Vilniaus pedagoginio universiteto lektorė

Mokslinių interesų kryptys:

studijų kokybės užtikrinimas, vidinis ir išorinis studijų kokybės vertinimas, vertinimo metodologija.

Vilniaus pedagoginis universitetas

Edukologijos katedra

Studentų g. 39, LT-08106 Vilnius, Lithuania

zibeniene@gmail.com

GINTAUTĖ ŽIBĖNIENĖ

Expert of Vocational Education and Training

Lecturer at Vilnius Pedagogical University

Research interests:

study quality assurance, external and internal study quality assessment, assessment methodology.

Vilnius Pedagogical University

Department of Education

VILIJĄ TARGAMADŽĖ

Vilniaus pedagoginio universiteto profesorė

Mokslinių interesų kryptys:

studijų kokybės užtikrinimas, išorinis studijų kokybės vertinimas, aukštojo mokslo kokybės vadyba.

Vilniaus pedagoginis universitetas

Edukologijos katedra

Studentų g. 39, LT-08106 Vilnius, Lithuania

vilijatargamadze@mail.ru

VILIJĄ TARGAMADŽĖ

Professor at Vilnius Pedagogical University

Research interests:

study quality assurance, external study quality assessment, management of quality of higher education.

Vilnius Pedagogical University

Department of Education